

İğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi
e-ISSN: 2147-6152
Yıl 10, Sayı 28, Ekim 2021

Makale Adı /Article Name

Türkiye'deki Katılım Bankalarının Etkinlik Analizi: Özel ve Kamu Bankalarına Dayalı Bir Karşılaştırma	Efficiency Analysis of Participation Banks in Turkey: A Comparison Based on Private and Public Banks
---	--

Yazarlar/Authors

Vedat EKE

İğdır Üniversitesi Yüksek Lisans Öğrencisi, vedat.eke@igdir.edu.tr

ORCID: 0000-0001-9654-4886

Haktan SEVİNÇ

Doç. Dr. İğdır Üniversitesi, İİBF, İktisat Bölümü,

haktansevinc@hotmail.com ORCID: 0000-0002-1406-6428

Yayın Bilgisi/Article Information

Yayın Türü: Araştırma Makalesi

Gönderim Tarihi: 15.09.2021

Kabul Tarihi: 09.10.2021

Yayın Tarihi: 30.10.2021

Sayfa Aralığı: 434-451

Kaynak Gösterme/Citation: Eke, Vedat; Sevinç, Haktan (2021). "Türkiye'deki Katılım Bankalarının Etkinlik Analizi: Özel ve Kamu Bankalarına Dayalı Bir Karşılaştırma", *İğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 28, s. 434-451.

(Bu makale, yazar beyanına göre, TR DİZİN tarafından öngörülen "ETİK KURUL ONAYI" gerektirmemektedir.)

ÖZ

Dünyada İslami bankacılık veya faizsiz bankacılık ismiyle anılan katılım bankacılığı; ilk olarak İslam ülkelerinde faaliyet göstermekteyken, sonrasında ise Dünya genelinde faaliyet göstermeye başlayan bir bankacılık türü haline gelmiştir. Türkiye'de 1985 yılında Özel Finans Kurumları (ÖFK) adı altında faaliyetlerine başlayıp "19.10.2005 tarihli 5411 sayılı Bankacılık Kanunu" ile banka statüsü kazanarak 2006 yılından itibaren Katılım Bankası adı altında faaliyetlerini sürdürmektedir. Türkiye'de katılım bankaları özellikle 2000'li yıllardan sonra büyük bir ivme kazanmıştır. Türkiye'de 2015 yılının son çeyreğine kadar sadece özel bankalar tarafından hizmet verilirken 2015 yılında kamu bankalarının da bu alana yönelmesiyle daha fazla önem kazanmıştır. Bu çalışmada, Türkiye'de faaliyet gösteren özel ve kamu katılım bankalarının fon toplama ve fon kullandırma yöntemlerinin etkinliklerini karşılaştırmak amaçlanmıştır. Bu kapsamda 2016-2020 yıllarını kapsayacak çeyreklik veriler Veri Zarflama Analizi yardımıyla analiz edilerek etkinlik değerleri hesaplanmıştır. Analiz sonuçları Türkiye'deki özel katılım bankalarının personel sayısı, şube sayısı, net kar, toplam aktif ve kullanılan fonların etkinliği anlamında kamu katılım bankalarının önünde olduğu net bir şekilde ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Banka, Katılım Bankacılığı, Etkinlik Analizi, Türkiye.

ABSTRACT

Participation banking, which is known as Islamic banking or non-interest banking in the world; While it was first operating in Islamic countries, it later became a type of banking that started to operate throughout the world. It started its activities in Turkey in 1985 under the name of Special Finance Institutions (SFI), and obtained the status of a bank with the "Banking Law No. 5411 dated 19.10.2005" and has been operating under the name of Participation Bank since 2006. Participation banks in Turkey obtained a big momentum especially after the 2000s. Until the last quarter of 2015, only private participation banks provided services in Turkey, but in 2015, it obtained more importance with the public participation banks' orientation to this field. In this study, it is aimed to compare the efficiency of fund collection and fund allocation methods of private and public participation banks operating in Turkey. In this context, the efficiency values were calculated by analyzing of the quarterly data covering the years 2016-2020 with the help of Data Envelopment Analysis. The results of the analysis clearly reveal that the private participation banks in Turkey are ahead of the public participation banks in terms of the number of personnel, the number of branches, net profit, total assets and the efficiency of the funds provided.

Keywords: Bank, Participation Banking, Efficiency Analysis, Turkey.

Giriş

İslam dininde faizin yasaklanması (haram olması) nedeniyle faizsiz bankacılık veya katılım bankacılığı olarak adlandırılan sistem, faiz saiki dolayısıyla klasik bankalara gitmekten imtina edenlerin birikimlerini ekonomiye kazandırmak ve birikimlerini güvenli bir şekilde değerlendirip saklamak gayesiyle kurulmuştur. Bu bağlamda katılım bankacılığı, İslam dininin hükümleri gereğince faizli işlem yapmak istemeyen kesimin, birikimlerini faizsiz yöntemlerle toplayarak ve aynı şekilde faizsiz kullandırmaya dayanan bir bankacılık türü olarak faaliyet göstermiştir. Böylece katılım bankacılığı faaliyetleri ilk olarak İslam ülkelerinde faaliyete başlamıştır.

Dünyada olduğu gibi İslam ülkelerinde de yaygın bir şekilde rağbet gören faizle çalışan bankaların İslam dinine göre uygun olup olmadığı uzunca bir dönem tartışılmış ve bu konuda çeşitli sistemler incelenmeye başlanmıştır. Kimi din âlimlerince bu bankalarda faiz olduğu için işlem yapmanın haram olduğu savunulmuşken, kimileri ise günümüz koşullarını göz önünde bulundukları için zorunlu olduğunu söylemişlerdir. Fakat zorunlu olduğunu söyleyen din âlimleri

belirli şartları aşmamaları gerektiğini de önemle vurgulamışlardır. Toplumda haram olduğunu düşünen kesimin ihtiyaçlarını da karşılayabilmek için çeşitli alternatif yolların aranmasına ve çözüm önerilerine gidilmiştir. Özellikle 1970 yılında çıkan petrol krizinden sonra, İslam ülkelerinin yeni tip iktisadi kalkınma modeli arayışları, söz konusu ülkeleri çeşitli finansman türlerine ve arayışlarına sevk etmiştir. İslam ülkeleri bu kalkınma için gereksinim duydukları fonları tedarik edebilmek için faiz hassasiyeti dolayısıyla İslam esaslarına uygun bir bankacılık sistemi oluşturmanın gayreti içerisine girmişlerdir. Bu bağlamda Prof. Dr. Abdülaziz en-Neccar faizsiz banka modeli üzerinde çalışmalar yaparak faizli bankacılığa karşı alternatif üretmeye çalışmıştır. Bu çalışmaların sonrasında 1975 yılında ilk faizsiz banka Mısır'ın Cidde şehrinde İslam Kalkınma Bankası olarak faaliyete başlamıştır (Selmi, 2018: 9).

1975 yılından sonra tüm dünyada, özellikle Müslüman devletler tarafından kullanılmaya başlanan katılım bankaları; bankacılık faaliyetlerinde İslam dini esaslarına göre faiz yasağı olduğundan, faiz değil de kar-zarar ortaklığını benimseyen, faizsiz işlemlerle bankacılık yapan kuruluşlar şeklinde örgütlenmişlerdir. Katılım bankacılığının en önemli amacı faiz ve faizli banklardan uzaklaşan insanların atıl durumdaki tasarruflarını değerlendirebilmektir. Dünyada; Ortadoğu'da (Mısır, Kuveyt, Ürdün vb.), Asya'da (Malezya, Endonezya vb.), Avrupa ve Amerika'da ki Müslüman olan-olmayan devletlerde katılım bankacılığı etkin şekilde yürütülmektedir. Türkiye'de ise Özel Finans Kuruluşu (ÖFK) adıyla 1983'te faaliyet göstermeye başlamıştır. Daha sonra sırasıyla 1999, 2001 ve son olarak 2005 yılında Bankacılık Kanununda yapılan değişikliklerle Katılım Bankası ismini alarak faaliyetlerini sürdürmektedir.

Bu çalışmada Türkiye'de faaliyet gösteren kamu ve özel katılım bankacılığının seyri ve karşılaştırılması yapılmıştır. Bu amaçla çalışma genel olarak katılım bankacılığıyla ilgili bilgilendirmelerin verildiği giriş bölümüyle başlamakta, katılım bankacılığına yönelik teorik bilgilendirme ve ilgili literatür özetiyle devam etmektedir. Son olarak ise katılım bankacılığında faaliyet gösteren kamu ve özel sektör bankalarının verilerinden yararlanılarak 2016-2020 dönemi çeyreklik verilerle Veri Zarflama Analizine (VZA) dayalı etkinlik analizi yapılmıştır. Analizi yapılan tüm veriler yorumlanarak genel bir değerlendirme yapılmış ve sonuç kısmı verilmiştir.

Katılım Bankacılığına Yönelik Teorik Altyapı ve Literatür Özeti

Para kabul eden, fon toplayan, topladığı bu fonlarla ihtiyacı olan kişileri kısa ya da uzun vadeli olarak finanse eden kuruluşlara banka denir. Tarihsel süreçte Sümer ve Babil medeniyetleri ilkel anlamda ilk bankacılık işlemlerini yapan medeniyetlerdir. Bu medeniyetlerde bankacılık işlemleri din çerçevesi ve öğretisi altında, din görevlileri tarafından yürütülmüştür. Mal varlıklarını korumak isteyen insanlar dini yerlerin güvenilir olmasından ve din görevlilerine duyulan güvenden

dolayı buraları tercih etmişlerdir. Bu bağlamda eski Sümerlerdeki tapınaklar geçmişteki ilk bankalar olarak kabul edilmektedir. Böylelikle ifade edilen mabetlerdeki din adamları emanetlerin artması ve emanetlerini bırakan insanların hemen gelip almaması üzerine buradaki emanetleri değerlendirmek amacıyla belli bir faiz karşılığı ihtiyacı olan insanlara borç vermeye başlamışlardır. Bu işlemler sonucunda bu yerlerin faizden iyi kazanç elde ettiğini gören zengin kişiler de bankacılık ile uğraşmaya başlamışlardır. Eski Mısır ve Yunan medeniyetlerinde banka işleri ile uğraşan kişilerin olduğu da tespit edilmiştir. Eski Yunan medeniyetinde ticaretin gelişmiş olmasından dolayı ve halkın zengin olmasından ötürü özel bankerler önemli rol oynamıştır. Eski Yunan'da faizlerin bir sınırı olmadığından dolayı devletler belli başlı şehirlerde devlet eliyle kontrol edilen bankalar da kurmuşlardır. Daha sonraki süreçte birçok medeniyet tarafından kullanılmaya başlayan bankacılık faaliyetleri tüm dünyaya yayılarak modern anlamda bankacılık işlemleri yapılmaya başlamıştır. Bu bağlamda “Banka” kelimesinin kökeni İtalyanca bir kelime olan masa, sıra veya tezgâh anlamına gelen “banco” kelimesinden türediği varsayılmaktadır. Bununla birlikte ilk bankacılık işlemlerini pazarlardaki tezgâhlarda yapan Yahudilerden dolayı da banka kelimesinin türediği varsayılmaktadır (Yılmaz, 2010: 4). Günümüzde ise banka kelimesinin çeşitli anlamları bulunmakla birlikte; faiz belirli bir karşılığında para alıp-veren, kredi veya fon kullandıran, çeşitli döviz işlemleri yapan, kasalarında her türlü para, tahvil, hisse senedi, bono, tahvil, değerli belge, eşya saklayan ve çeşitli bankacılık etkinliklerde bulunan kuruluş olarak tanımlanmaktadır (www.tdk.gov.tr). Ayrıca faaliyetlerine göre bankalar; mevduat bankaları, kalkınma ve yatırım bankaları ve temelde faiz olgusu dışında tutulan katılım bankaları olarak sınıflandırılmış ve tanımlanmıştır

Bu bağlamda Katılım Bankacılığı; yukarıda ifade edilen konvansiyonel bankacılıktan farklı olarak faiz unsurunu yok sayarak, kar ve zarara ortak olma ilkelerine dayalı bir bankacılık olarak ifade edilmektedir. Dolayısıyla katılım bankalarının varoluş sebebi faizsiz işlemler yapabilmektir. Faiz olmayışı prensibinin esası da; fon toplarken kar-zarara ortak olma ilkesine göre fon kabul etmek ve kişiye “sabit bir getiri” taahhüdünde bulunmamak ve fon kullandırırken nakit kredi vermeyip, müşterinin ihtiyaç duyduğu malı satıcıdan peşin alıp kendisine vadeli satmak, kiralamak veya iş sahibiyle proje bazında ortaklık oluşturmaktır (Şekeroğlu ve Özer, 2017; 15).

Katılım bankacılığı; faizi reddeden kurallara göre çalışan ve bu kurallar çerçevesinde bankacılık işlemlerini yerine getiren, kar ve zararı göz önünde bulundurarak fon toplayıp, topladığı fonları kendi yöntemleriyle kullandıran bir bankacılık türüdür. Yurtiçi ve yurtdışındaki müşterilerine kar ve zarara ortak olma hakkı tanıyarak onlardan fon toplayan ve topladığı fonları kendisinin daha önceden belirlediği kurallar çerçevesinde ihtiyaçları doğrultusunda müşterilerine kullandıran kuruluşlardır. İslami prensipleri göz önünde bulundurdıkları için İslami finans

sektöründe çok önemli bir yere sahiplerdir. Müslümanların İslami prensiplere uyan finans türlerine yönelmesiyle gelişmesi de hızlanmıştır (Şekeroğlu ve Özer, 2017: 18).

Katılım bankacılığının temelini oluşturan çalışma prensiplerinin güçlü olmasından dolayı olası krizlere (bankacılık krizi, sektörel kriz, ekonomik kriz) karşı daha dayanıklı olduğu ifade edilmektedir. Bu prensipler katılım bankalarının aktiflerinin neredeyse %70'ine tekabül eden fonların daha dayanıklı, pasiflerinin ise neredeyse %70'ine tekabül eden katılım fonlarının idare edilebilir ve esnek olması dolayısıyla olası krizlere karşı daha kolay korunabilmeyi sağlamaktadır. Ayrıca katılım bankacılığındaki faiz yasağı, belirsizlik ve risk yasağı, risk paylaşım esası, insanlığa zararlı nesnelere ilgili hizmet yasağı, reel ekonomiye bağlılık ve spekülasyon yasağı gibi prensipler dolayısıyla taraflar arasında güçlü bir bağ kurması dolayısıyla da dayanıklı olduğu ifade edilmektedir (Yılmaz, 2018: 47). Bununla birlikte katılım bankacılığının oluşmasına sebep olan faktörler arasında başta gelen dini hassasiyet ve faiz yasağı ile birlikte faizin aşırı bir yük haline gelmesi dolayısıyla yeni arayışlara yönelen yararlanıcıların ekonomik nedenlerle de katılım bankacılığına yöneldikleri bilinmektedir. Yine bazı ülkelerdeki sosyal ve politik faktörler de tüm dünyada katılım bankacılığının giderek önem kazanmasında ve geleneksel bankacılık faaliyetlerine alternatif bir model olarak ele alınmasında da etkili olmuştur. Aşağıdaki Tablo 1 de dünyada katılım bankacılığının aktif gelişimini net bir şekilde ortaya koymaktadır.

Tablo 1. Katılım Bankacılığı Aktif Gelişimi (2005-2019)

Yıllar	Katılım Bankaları	Büyüme (%)	Bankacılık Sektörü	Sektördeki Payı
2005	9.945	-	406.915	2,44%
2006	13.729	38,05%	498.587	2,75%
2007	19.435	41,55%	580.607	3,35%
2008	25.769	32,59%	731.640	3,52%
2009	33.628	30,50%	833.968	4,03%
2010	43.339	28,88%	1.006.672	4,31%
2011	56.076	29,39%	1.217.711	4,61%
2012	70.279	25,33%	1.370.614	5,13%
2013	96.086	36,72%	1.732.413	5,55%
2014	104.319	8,56%	1.994.329	5,23%
2015	120.253	15,27%	2.357.453	5,10%
2016	132.874	10,50%	2.730.942	4,87%
2017	160.136	20,51%	3.257.819	4,91%
2018	206.931	29,22%	3.867.426	5,35%
2019	284.450	37,46%	4.491.708	6,33%

Kaynak: www.tkbb.org.tr

Katılım bankacılığının 2005-2019 yıllarındaki aktif gelişimini ifade eden Tablo 1'den katılım bankası sayısı her geçen yıl artış gösterdiği net bir şekilde izlenebilmektedir. Konvansiyonel bankacılık sektörüne paralel olarak sektördeki yeri git gide artmış ve sektördeki payı belirtilen dönem içerisinde önemli artış kaydetmiştir.

Diğer taraftan katılım bankaları, gerek fonların toplanması gerekse fonların kullandırılması bağlamında da konvansiyonel bankacılığın uygulamalarından farklı uygulamalarda bulunur. Bu bağlamda katılım bankacılığında fon toplama yöntemleri olarak özel cari hesaplar ve katılma hesapları olarak temelde iki fon toplama yöntemi kullanılmaktadır (Takan, 2001: 14; Bayındır, 2005: 57). Katılım bankacılığının fon toplama yöntemlerindeki sadelik ve az çeşitlilik yerini fon kullandırma yöntemlerinde daha fazla ve çok çeşitliliğe bırakmaktadır. Bu bağlamda fon kullandırma yöntemleri olarak; Murabaha, Mudaraba, Muşaraka, İcara, Selem, İstisna, Komodite, Teverruk, Karz-ı Hasen, Menafaa, Müsayene, Musakat, İsticrar, Tefakül, Sukuk gibi çeşitli uygulamalar bulunmaktadır. Fakat temelde konvansiyonel bankacılıktaki fon kullandırma yöntemlerine benzer uygulamalar da içermektedir.

Katılım bankacılığının tüm dünyada giderek önem kazanması ve gerek nitelik, gerekse nicelik anlamında giderek iyileşmesi dolayısıyla katılım bankacılığına olan talep büyümekte ve bu konuda çeşitli araştırmaların da yapılmasına katkı sunmaktadır. Bu bağlamda özellikle konvansiyonel bankacılık şekliyle kıyaslamaların yapıldığı ve etkinlik, karlılık, maliyet gibi konularda araştırmaların yapıldığı görülmektedir. Böylece katılım bankacılığıyla ilgili gerek ulusal gerekse uluslararası literatürde önemli çalışmaların olduğu görülmektedir.

Bu bağlamda Hegazy (1995) tarafından Mısır'daki yaşayan insanların İslami banka ve geleneksel banka seçmelerindeki etkili olan kriterler belirlenmesine yönelik ortaya konan çalışmada ülkenin farklı bölgelerindeki 400 kişiye anket uygulanmıştır. Ortaya konan anket sonuçlarına göre katılım bankacılığını tercihteki en önemli etkenin yakınların tavsiyesi olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca İslami bankaların geleneksel bankalardan daha fazla tercih edilmesindeki ana etkenin İslami bankaların topluma olan faydası olduğu da vurgulanmıştır.

Metawa vd. (1998) tarafından Bahreyn'de İslami bankacılığın tercih edilmesindeki etkenlerin belirlenebilmesi için 300 kişiye dayalı anketin yapıldığı çalışma sonuçları, kişilerin İslami bankaları tercih etmesindeki birinci etkenin İslam dinine bağlılığın olduğu, ikinci nedenin ise getiri oranının yüksek olduğu ifade edilmiştir. Sonuç olarak müşteriler İslami bankaların hizmetlerinden memnun kalırken hizmet maliyetlerinin yüksek olmasından memnun kalmadıklarını da ifade etmişlerdir.

Dusuki vd. (2007) tarafından Malezya'daki İslami bankacılığın tercih edilmesindeki etkenlerin belirlenebilmesi için 750 kişiye uygulanan ankete dayalı

çalışma ise anket sonuçlarını faktör analizi yöntemiyle değerlendirmiştir. Analiz sonucunda Malezya’da İslami finansman türlerinin tercih edilmesindeki en önemli etkenlerin; personelin tecrübesi, şubelerin ev ve işyerlerine yakın olması ve fon sağlamadaki kolaylıklar olduğu ortaya konmuştur.

Gait (2009) tarafından Libya’daki firmaların İslami finans yöntemlerini tercih etmelerindeki sebeplerin araştırıldığı çalışmada 2007-2008 yıllarında 296 firma ile telefon görüşmeleriyle anket uygulaması yapılmıştır. Çalışma bulguları sonucunda firmaların İslami finansı tercih etmelerindeki en önemli nedenin dini sebepler olduğu belirtilmiştir.

Özçelebi (2011) tarafından yapılan çalışmada, Türkiye ekonomisi için 2006-2011 dönemindeki katılım bankacılığının reel ekonomik aktivite üzerindeki etkilerinin ve makroekonomik politikaların ekonomik performans üzerindeki etkilerinin belirlenmesi hedeflenmiştir. SVAR modeline dayalı analizin sonucunda, Türkiye’de sadece fiyat istikrarını sağlamak için değil, aynı zamanda Türkiye’deki işsizlik sorununun üstesinden gelmek için katılım bankacılığının gelişimini desteklemek için koordineli politikalar uygulanması gerektiği sonucuna varılmıştır.

Yayar ve Baykara (2012) tarafından yapılan çalışmada, Türkiye’de hızla büyümekte ve gelişmekte olan katılım bankalarının 2005–2011 yılları arasındaki faaliyetlerinin verimlilik ve etkinliklerini belirlemek amacıyla TOPSIS tekniği kullanılmıştır. Analiz sonuçlarına göre; en etkin katılım bankası olarak Albaraka Türk bankası belirlenmiştir. Ayrıca Türkiye’de çalışma döneminde uygulanmayan sukuk ve bağlı enstrümanlarının uygulanması durumunda faizsiz bankacılık sektörüne ve ülke ekonomisine önemli yarar sağlayabileceğinin de vurgusu yapılmıştır.

Aktaş (2013) tarafından 2006-2011 dönemini kapsayan çalışmada, söz konusu dönem içerisinde meydana gelen 2008 küresel ekonomik krizinden katılım bankacılığı sektörünün geleneksel bankacılık sektöründen daha istikrarlı olup olmadığını incelemek amaçlanmıştır. Ortaya konan analiz bulgularına göre 2008 küresel ekonomik krizini de kapsayan analiz döneminde katılım bankacılığı sektörünün karlılık, risklilik ve likidite açısından geleneksel bankacılık sektöründen daha istikrarlı olduğu belirtilmiş ve daha güçlü yapıda olduğu vurgulanmıştır.

Baklacı vd. (2014) tarafından 2001-2009 döneminde Türkiye’deki Katılım bankalarının performanslarının karşılaştırmalı performans analizi ile değerlendirildiği çalışmada bankaların yönetsel ve finansal performansları CAMLES yaklaşımı ile değerlendirilmiştir. Ortaya konan analiz sonuçları Türkiye’de faaliyet gösteren Katılım bankalarının kârlılık ve varlık yönetimi oranlarında geleneksel bankalara göre daha iyi performans gösterdiğini, ancak piyasa riski kriterlerine duyarlılıklarının ise gerilediğini ortaya koymaktadır.

Khan (2016) tarafından yapılan çalışmada, Türkiye'de katılım bankacılığı ve geleneksel bankacılığın gelişimi ele alınmış ve çeşitli göstergelerle kıyaslamalarda bulunulmuştur. 2010-2015 dönemini kapsayan çalışma verilerine göre söz konusu bankaların çeşitli değişkenleri Veri Zarflama Analizi (VZA) kullanılarak yorumlanmıştır. Ortaya konan analiz bulguları sonucunda katılım bankalarının geleneksel bankalardan daha etkin olduğu ifade edilmiştir.

Esmer ve Bağcı (2016) tarafından Türkiye ekonomisi için 2005-2014 dönemini kapsayan ve tüm katılım bankalarının bilanço ve gelir tablolarından elde edilen rasyolar kullanılarak TOPSİS metoduyla bankaların finansal performanslarının ölçümü yapılmıştır. Ortaya konan sonuçlara göre ilgili dönem içerisindeki en önemli performansı Kuveyt Türk katılım bankasının gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Soud (2017) tarafından yapılan çalışmada Tanzanya'daki Müslüman ve Müslüman olmayan diğer vatandaşların İslami bankacılığın tercih etmelerindeki sebepler araştırılmaktadır. Ankete dayalı elde edilen verilerin tanımlayıcı istatistiksel yöntemlerle ele alınan analiz sonuçlarında, Tanzanya'daki Müslümanların İslami bankacılığı tercih etmelerindeki temel etkenin bu bankacılık türünün faizsiz olması ve kar zarar ortaklığına dayanması olduğu vurgulanmıştır.

Yüksel ve Canöz (2017) tarafından yapılan çalışma, 2005-2016 dönemini kapsamakta ve katılım bankacılığının Türkiye'deki ekonomik büyüme ve endüstriyel kalkınma üzerindeki etkilerini belirlemeyi amaçlamaktadır. Zaman serisi analizine dayalı nedensellik analizlerinin uygulandığı çalışma sonuçlarına göre katılım bankacılığının Türkiye'de ekonomi ve sanayinin gelişmesi üzerinde önemli bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumun temel nedenini, katılım bankacılığının Türk bankacılık sektöründe çok düşük bir yüzdeye sahip olması dolayısıyla ortaya çıktığını ifade etmişlerdir.

Abdul-Aziz (2018) tarafından ele alınan çalışmada, katılım bankalarının geleneksel emsallerine nispetle ortaya koydukları teknik verimlilik parametrik olmayan yöntemle değerlendirilmiştir. Katılım bankalarında verimin belirlenmesi ve geleneksel bankalara oranla nasıl bir performans sergilediklerini belirlemek amacıyla girdi odaklı bir veri zarflama analizi tekniği uygulanmıştır. Teknik verimler ölçüğe göre değişken getiri (ÖGDG) ve ölçüğe göre sabit getiri (ÖGSG) kavramlarına dayalı olarak hesaplanmıştır. Ortaya konan analiz sonuçları hem katılım bankaları için hem de geleneksel bankalar için oldukça yüksek seviyede verimliliğin olduğunu ortaya koymuştur.

Atıcı (2018) tarafından 2008-2018 dönemini kapsayan çalışma, Türkiye'de İslami bankacılık ile ekonomik büyüme arasındaki nedensel ilişkileri incelemek amacıyla yapılmıştır. Zaman serisine dayalı Vektör Hata Düzeltme Modeli (VECM) tabanlı Granger nedensellik testlerinin uygulandığı çalışmanın sonuçlarına göre,

katılım bankacılığında ekonomik büyümeye doğru tek yönlü ve uzun dönemli bir nedensel ilişkinin varlığı ortaya koyulmuştur.

Güney (2018) tarafından 2016-2017 dönemi çeyreklik verilerle Türkiye ekonomisindeki iki kamu katılım bankası olan Ziraat ve Vakıf katılım bankalarının etkinlik değerleri veri zarflama analizi yöntemiyle belirlenmeye çalışılmıştır. Ortaya konan analiz sonuçlarına göre, sırasıyla Ziraat Katılım Bankası'nın Charnes, Chooper ve Rhodes tarafından kullanılan ve geliştirilen CCR modeline göre dört dönemde, Banker, Charnes ve Cooper tarafından geliştirilmiş BCC modeline göre ise yedi dönemde etkin olduğu ortaya konmuştur. Diğer taraftan Vakıf Katılım Bankası'nın ise sırasıyla CCR modelinde üç dönemde, BCC modeli için ise yedi dönem içerisinde tam etkin olarak faaliyet yürüttüğünü ortaya çıkarmıştır.

Güneş (2019) tarafından Türkiye'de katılım bankacılığı sektöründe faaliyet gösteren 2'si kamu, 3'ü özel sermayeli olan toplam 5 katılım bankasının insan kaynakları yönetimi, stratejik insan kaynakları yönetimi ve yetenek yönetimleri, derinlemesine mülakat tekniği kullanılarak değerlendirilmiştir. Çalışma bulgularından elde edilen sonuçlara göre; özel sermayeli bir banka hariç diğer 4 bankada yetenek yönetimi uygulamalarının istenilen seviyenin altında olduğu tespit edilmiştir.

Bozkurt vd. (2019) tarafından ortaya konan çalışmada 2016-2018 döneminde Türkiye'de aktif olan katılım bankalarının etkinlikleri analiz edilmeye çalışılmıştır. Veri zarflama analizi yardımıyla yapılan testlerle katılım bankalarının etkinlik değerleri bulunmuştur. Bunun yanında ölçek etkinliği, potansiyel iyileştirme oranları ve süper etkinlik değerleri de tespit edilmiştir. Ortaya konan analiz sonuçlarına göre elde edilen veriler kapsamında CCR ve BCC modelleriyle hesaplanan etkinliklerde Albaraka Türk Katılım Bankası'nın tüm dönemlerin hiçbirinde tam etkin olmadığını, diğer bankaların da tam etkinlik değerlerinin dönem içerisinde değişiklik gösterdiği ortaya konmuştur.

Shahinpour vd. (2019) tarafından İran ekonomisi için 1999-2017 dönemini kapsayan çalışmada İslami bankacılık uygulamalarının bankacılık ortamındaki etkileri araştırılmaktadır. Zaman serisi analizine dayalı ARDL modeli sonuçlarına göre Karz-ı Hasen ve Değişim sözleşmeleri ile Ortaklık kredileri uygulamalarının gerek kısa gerekse uzun vadedeki bankacılık ortamı ve faaliyetleri üzerinde olumlu ve önemli etkilerde bulunduğu ortaya konmuştur. Yine İnsani Gelişim Endeksi ve Doğrudan Yabancı Yatırımlarının da kısa ve uzun vadelerde iş ortamı üzerinde olumlu etkilerde bulunduğunu ifade etmişlerdir.

Bolat ve Akardeniz (2020) tarafından Türkiye ekonomisi için 2015-2019 dönemini kapsayan verilerle Türkiye'deki tüm katılım bankalarının etkinlik değerlendirilmesi yapılmıştır. BCC-O etkinlik modelleriyle ortaya konan analiz sonuçlarına göre tüm katılım bankalarının ifade edilen dönemde etkinlik skoruna ulaşamadığı ortaya çıkmıştır. Ayrıca sadece Kuveyt Türk katılım bankasının ifade

edilen dönemde yeterli düzeye yakın etkinlik değerine ulaştığını da tespit etmişlerdir.

Bankacılık Sektöründe Etkinlik Kavramı ve Etkinliğe Dayalı Analiz Sonuçları

Etkinlik, belli değerde girdi ile bulunan çıktı değerlerini ifade etmektedir. Bankacılık alanında etkinlik ise bankaların girdilerini kullanarak yine bankaların çıktı üretebilme gücünü ölçmek şeklinde yapılmaktadır (Çelik ve Kaplan, 2010: 7). Bankalara yönelik bir girdi ve bir çıktı olduğu zaman, rasyo ile etkinlik kavramı en sade şekliyle birim başına kar, birim başına maliyet gibi örnekleriyle adlandırılabilir. Hedef 1 değerine ulaşabilmektir. Eğer rasyo 1 değerinden küçükse sonuç etkinsizdir. Çünkü hedefin altında bir performans sergilenmiştir. Dolayısıyla etkinlik girdi bölü çıktı anlamına gelmektedir. Yine etkinlik performansına dayalı bir ölçüm olmakla birlikte oran analizi, parametrik ve parametrik olmayan şekillerle ölçülebilmektedir. Birçok girdi ve çıktının olduğu durumlarda ise her bankanın birden çok rasyo hesaplaması gerekmektedir. Bankaya ait rasyo tek tek hesaplanırsa kıyaslanması etkinlik yönünden yanlış sonuçlar çıkabilmektedir. Zira bütün çıktıların tüm girdilere oranların belirlenmesini gerektirmektedir. Ayrıca bankacılık sektöründe etkinliğin ölçülebilmesi için analize eklenecek girdi ve çıktı parametrelerin tespit edilmesi hususunda belirli bir standart bulunmamaktadır. Bu durumun nedenleri arasında bankaların çok fazla girdi ve çıktı kullanmalarıyla birlikte gerçekleştirilmesi istenen çalışmalara uygun girdi ve çıktıların bulunması isteği de önemli nedenler arasında gelmektedir (Bektaş, 2013: 280-284).

Veri zarflama analizi (VZA), çeşitli ölçüleri olan ve birçok girdi ile çıktının olduğu ve bunların ortak ölçüt esasına icra edemediği hallerde, karar verme birimlerinin (KVB) bağıl faktör etkinliklerinin belirlenmesine olanak sağlayan doğrusal bir bakış açısıdır. VZA ile ilgili birçok model geliştirilmiş ve halen geliştirilmektedir. Girdilerin değiştirilerek hâlihazırdaki çıktıyı ortaya çıkarma amacı girdi odaklı modelin temel prensibidir. Bilinen bir çıktıyı asgari kaynak ile elde etme amacı, kaynakların en uygun şekilde kullanımını sağlayacağı için büyük önem arz etmektedir. Bu bağlamda VZA'nın çeşitli analiz ve ölçek türlerini bir araya toplayarak bazı modelleme türleri geliştirilmiştir. Girdi ve Çıktı Odaklı Ölçeğe Göre Sabit Getirili (CRS) model ile Girdi ve Çıktı Odaklı Ölçeğe Göre Değişken Getirili (VRS) modeller ve Ölçüt Odaklı Ölçeğe Göre Sabit Getirili ile Ölçüt Odaklı Ölçeğe Göre Değişken Getirili modeller en sık kullanılan VZA modellerini oluşturmaktadır (Bozkurt vd., 2019: 132; Ulucan ve Atıcı, 2010: 183-184).

Tablo 2'de analize katılan bankalar için 2016-2020 dönemlerini içine alan çeyreklik verilerle ilgili girdi ve çıktılarla VZA ile etkinlik hesaplaması yapılmıştır. Etkinlik hesaplamasında girdi ve çıktıya dayalı CRS ve VRS modelleri kullanılmıştır. Veriler Türkiye Bankalar Birliğinin (TBB) internet sitesinden elde edilmiştir.

Tablo 2. KVB'ler, Girdi ve Çıktı Bilgileri

BANKA ADI /KVB	GİRDİ	ÇIKTI
Albaraka		
Kuveyt Türk	Personel Sayısı	Kullandırılan Fonlar
Türkiye Finans	Şube Sayısı	Net Kar
Vakıf Katılım	Toplam Aktif	
Ziraat Katılım		

Tablo 2'deki girdi ve çıktı değişkenleriyle oluşturulan veri zarflama analizine dayalı analiz sonuçları aşağıdaki tablolarda genelleştirilerek her banka için ayrı bir sütunda sunulmuştur. Bu bağlamda girdi ve çıktı odaklı CRS ve VRS modellerine dayalı analiz sonuçları tüm bankaların etkinlik durumlarını ortaya koymaktadır.

Tablo 3. Girdi Odaklı CRS Modeli

Yıllar	Albaraka	Kuveyt Türk	Türkiye Finans	Ziraat Katılım	Vakıf Katılım
2016-1	0,98428	0,93712	1,00000	0,93022	1,00000
2016-2	0,98349	0,85426	0,88328	0,91603	0,49150
2016-3	1,00000	0,95333	0,99606	0,91726	0,52392
2016-4	0,98308	0,94753	1,00000	0,87508	1,00000
2017-1	0,97472	0,91153	0,92741	0,89986	0,58702
2017-2	0,97365	0,94312	0,95600	0,90524	0,69380
2017-3	0,99071	1,00000	0,99159	0,97716	0,80950
2017-4	0,99428	1,00000	1,00000	0,98688	0,92463
2018-1	1,00000	1,00000	0,95228	0,94114	0,93526
2018-2	0,98662	1,00000	0,98485	0,95765	0,91116
2018-3	1,00000	1,00000	0,96721	1,00000	1,00000
2018-4	0,88825	1,00000	1,00000	1,00000	1,00000
2019-1	0,92205	0,92810	0,92530	0,99571	0,85725
2019-2	0,98071	0,94460	0,94790	0,99774	0,85098

2019-3	0,92288	0,84068	0,87159	0,99659	0,83321
2019-4	0,92154	1,00000	0,96592	1,00000	0,93111
2020-1	0,98892	1,00000	0,94013	0,97289	0,90701
2020-2	0,99374	0,96050	1,00000	1,00000	0,94856
2020-3	1,00000	1,00000	1,00000	1,00000	1,00000

Tablo 3’deki girdi odaklı CRS modeli sonuçlarına göre Türkiye’de katılım bankacılığı sektöründe tüm bankaların tam etkin oldukları dönemler vardır. Albaraka Türk 2016-3, 2018-1, 2018-3, 2020-3 dönemlerinde, Kuveyt Türk 2017-3, 2017-4, 2018-1, 2018-2, 2018-3, 2018-4, 2019-4, 2020-1, 2020-3 dönemlerinde, Türkiye Finans ise 2016-1, 2016-4, 2017-4, 2018-4, 2020-2, 2020-3 dönemlerinde tam etkindir. Ziraat Katılım 2018-3, 2018-4, 2019-4, 2020-2, 2020-3 dönemlerinde, Vakıf Katılım ise 2016-1, 2016-4, 2018-3, 2018-4 ve 2020-3 dönemlerinde tam etkindir. Tüm kamu ve özel katılım bankalarının tam etkin olduğu dönem 2020-3 dönemdir. Tablo 4’de verilen girdi odaklı VRS modelinin sonuçlarına bakıldığında ise özel ve kamu katılım bankalarının tam etkin oldukları dönemlerin arttığı görülmektedir. Her banka en az bir dönem etkin durumda bulunmuştur.

Tablo 4. Girdi Odaklı VRS Modeli

Yıllar	Albaraka	Kuveyt Türk	Türkiye Finans	Ziraat Katılım	Vakıf Katılım
2016-1	1,00000	1,00000	1,00000	1,00000	1,00000
2016-2	1,00000	1,00000	1,00000	0,96180	0,65366
2016-3	1,00000	1,00000	1,00000	0,95138	0,54977
2016-4	1,00000	1,00000	1,00000	0,90392	1,00000
2017-1	1,00000	0,96975	1,00000	0,91909	0,64201
2017-2	1,00000	0,97698	0,99967	0,92025	0,72898
2017-3	1,00000	1,00000	1,00000	0,98778	0,82086
2017-4	0,99520	1,00000	1,00000	1,00000	0,93424
2018-1	1,00000	1,00000	1,00000	0,94636	0,97825
2018-2	0,99036	1,00000	1,00000	0,96045	0,94812
2018-3	1,00000	1,00000	0,98578	1,00000	1,00000
2018-4	0,93562	1,00000	1,00000	1,00000	1,00000
2019-1	0,94437	0,97359	0,99337	0,99671	0,89987

2019-2	0,98297	0,98017	0,99908	0,99843	0,88597
2019-3	0,94716	0,96109	1,00000	0,99756	0,83977
2019-4	0,95564	1,00000	1,00000	1,00000	0,97780
2020-1	0,99036	1,00000	1,00000	0,97356	0,96438
2020-2	0,99559	0,98336	1,00000	1,00000	0,96149
2020-3	1,00000	1,00000	1,00000	1,00000	1,00000

Tabloda verilen girdi odaklı VRS modelinin sonuçlarına bakıldığında, özel ve kamu katılım bankalarının tam etkin oldukları dönemlerin arttığı görülmektedir. Her banka en az bir dönem etkin olmuştur. 2016-1 ve 2020-3 dönemlerinde tüm bankalar tam etkinken, 2019-1 ve 2019-2 dönemlerinde ise hiçbir bankanın tam etkin olmadığı görülmektedir.

Tablo 5. Çıktı Odaklı CRS Modeli

Yıllar	Albaraka	Kuveyt Türk	Türkiye Finans	Ziraat Katılım	Vakıf Katılım
2016-1	1,01597	1,06710	1,00000	1,07501	1,00000
2016-2	1,01678	1,17060	1,13214	1,09167	2,03460
2016-3	1,00000	1,04895	1,00396	1,09020	1,90868
2016-4	1,01721	1,05537	1,00000	1,14275	1,00000
2017-1	1,02594	1,09706	1,07827	1,11129	1,70353
2017-2	1,02707	1,06031	1,04603	1,10468	1,44133
2017-3	1,00938	1,00000	1,00848	1,02338	1,23532
2017-4	1,00575	1,00000	1,00000	1,01330	1,08151
2018-1	1,00000	1,00000	1,05011	1,06254	1,06922
2018-2	1,01356	1,00000	1,01538	1,04422	1,09750
2018-3	1,00000	1,00000	1,03390	1,00000	1,00000
2018-4	1,12581	1,00000	1,00000	1,00000	1,00000
2019-1	1,08454	1,07747	1,08073	1,00431	1,16652
2019-2	1,01967	1,05865	1,05497	1,00227	1,17512
2019-3	1,08356	1,18951	1,14733	1,00342	1,20018
2019-4	1,08514	1,00000	1,03529	1,00000	1,07399
2020-1	1,01121	1,00000	1,06368	1,02786	1,10252
2020-2	1,00630	1,04112	1,00000	1,00000	1,05422
2020-3	1,00000	1,00000	1,00000	1,00000	1,00000

Tablo 5'deki çıktı odaklı CRS modelinden görüleceği üzere Albaraka 2016-3, 2018-1, 2018-3, 2020-3 dönemlerinde, Kuveyt Türk 2017-3, 2017-4, 2018-1, 2018-2, 2018-3, 2018-4, 2020-2, 2020-3 dönemlerinde, Türkiye Finans ise 2016-1, 2016-4, 2017-4, 2018-4, 2020-2 ve 2020-3 dönemlerinde tam etkindir. Ziraat

Katılım 2018-3, 2018-4, 2020-2, 2020-3 dönemlerinde, Vakıf Katılım ise 2016-1, 2016-4, 2018-3, 2018-4, 2020-3 dönemlerinde tam etkindir. Her banka en az bir dönem etkin olmuşken 2020-3 döneminde tüm bankalar tam etkin bir konuma ulaşmıştır.

Tablo 6. Çıktı Odaklı VRS Modeli

Yıllar	Albaraka	Kuveyt Türk	Türkiye Finans	Ziraat Katılım	Vakıf Katılım
2016-1	1,01406	1,00000	1,00000	1,00000	1,00000
2016-2	1,00000	1,00000	1,09763	1,04224	1,90648
2016-3	1,00000	1,00000	1,00000	1,05370	1,69737
2016-4	1,00000	1,00000	1,00000	1,11703	1,00000
2017-1	1,01631	1,06065	1,00000	1,09109	1,52362
2017-2	1,01736	1,03958	1,01771	1,09046	1,35492
2017-3	1,00000	1,00000	1,00000	1,01267	1,21094
2017-4	1,00565	1,00000	1,00000	1,00000	1,06943
2018-1	1,00000	1,00000	1,00000	1,05773	1,02176
2018-2	1,01335	1,00000	1,00000	1,04184	1,05385
2018-3	1,00000	1,00000	1,03274	1,00000	1,00000
2018-4	1,12480	1,00000	1,00000	1,00000	1,00000
2019-1	1,08393	1,07745	1,02910	1,00320	1,09199
2019-2	1,01836	1,05590	1,00177	1,00154	1,08825
2019-3	1,08203	1,18580	1,00000	1,00237	1,14298
2019-4	1,08414	1,00000	1,00000	1,00000	1,01580
2020-1	1,01021	1,00000	1,00000	1,02663	1,02655
2020-2	1,00558	1,04010	1,00000	1,00000	1,03061
2020-3	1,00000	1,00000	1,00000	1,00000	1,00000

Son olarak Tablo 6'da verilen çıktı odaklı VRS modelinin sonuçlarına bakıldığında, özel ve kamu katılım bankalarının tam etkin oldukları dönemlerin arttığı görülmektedir. Her banka en az bir dönem etkin olmuştur. Ayrıca önemli olarak 2020-3 döneminde tüm bankalar tam etkinken, 2017-2, 2019-1 ve 2019-2 dönemlerinde ise hiçbir bankanın tam etkin olmadığı net bir şekilde gözlemlenmektedir.

Genel Değerlendirme ve Sonuç

Katılım bankacılığı, dünya gündemine 1970'li yıllardan sonra girmiştir. Bazı ülkelerde İslami Bankacılık ve Faizsiz Bankacılık isimleriyle faaliyet göstermektedir. Bu bankacılığın doğmasındaki etkenlerin temelinde İslam dininde faizin yasak olması yatmaktadır. Bunun yanında katılım bankacılığının amacı faiz ve faizli bankalardan uzaklaşan insanların atıl durumdaki tasarruflarını değerlendirilebilmektir. Bu kişilerin atıl durumdaki tasarruflarını ekonomi sürecine

dâhil ederek ekonomiyi canlandırmak da hedeflenmiştir. Özellikle katılım bankaları yaptıkları fon işlemlerini fatura ve belgeyle tescilledikleri için kayıt dışı ile mücadelede de ülke ekonomisine katkı sağlamaktadırlar. Ayrıca katılım bankaları fon toplama işlemlerini müşterilerin sadece varlıklarını sakladığı cari hesaplar ve varlıklarını kar/zarara ortak ettikleri katılma hesapları ile toplamaktadırlar. Topladıkları bu fonları katılım bankacılığı prensipleri doğrultusunda ticaret ve sanayide kullanılmak üzere fon kullanmak isteyen müşterilerine kar/zarar ortaklığına dayanarak kullanılmaktadır. Katılım bankaları fon kullanırken fonu müşteriye doğrudan nakit ödeme yerine ihtiyaç duyduğu ürünü satan satıcıya fatura karşılığında ödemektelerdir. Ödeme gerçekleşikten sonra üstüne kar payları eklenerek müşteri borçlandırılır ve borç taksitler şeklinde bankaya ödenir.

Dünyadaki gelişimine paralel bir şekilde 1985 yılında Albaraka Türk bankasının faaliyete başlamasıyla birlikte Türkiye’de katılım bankacılığı faaliyetlerine başlamıştır. Daha sonraki süreçte çeşitli özel katılım bankalarının da sisteme dâhil olmasıyla katılım bankacılığı bir ivme kazanmıştır. 2015 yılına gelindiğinde Ziraat Katılım bankası ilk kamu bankası olarak faaliyete geçmiştir. Akabinde 2016’da ikinci kamu katılım olan Vakıf katılım ve 2018 yılında Emlak katılım faaliyetlerine başlamıştır. Böylece Türkiye’de katılım bankacılığının desteklenmesi ve faizsiz bankacılığa olan ilginin giderek artması katılım bankacılığının Türkiye ekonomisi için önem arz ettiğinin bir göstergesi niteliindedir. Türkiye nüfusunun büyük ölçüde Müslüman olmasından dolayı katılım bankacılığı için potansiyeli büyük bir pazardır. 2020 verilerine bakıldığı zaman Türkiye’de etkin olan katılım bankalarının diğer mevduat bankalarıyla rekabet etme gücüne ulaştıkları da ifade edilebilmektedir.

Bu çalışmada Türkiye’deki özel ve kamu katılım bankalarının etkinlik analizi 2016-2020 dönemi çeyreklik verileriyle VZA yöntemiyle test edilmiştir. Albaraka Türk, Kuveyt Türk, Türkiye Finans, Ziraat Katılım Bankası ve Vakıf Katılım Bankası karar verme birimleriyken personel sayısı, şube sayısı, toplam aktif girdi değişkenleri; kullanılan fonlar ve kar payı ise çıktı değişkenleri olarak kullanılmıştır. İlgili dönemde CRS ve VRS girdi ve çıktı modelleriyle hesaplamalar yapılmıştır. Girdi odaklı CRS modeli sonuçlarına göre her banka en az bir kere tam etkin olmuştur. Girdi odaklı CRS modelinde kamu ve özel katılım bankalarının birlikte tam etkin olduğu dönem 2020-3 dönemdir. Girdi odaklı VRS modeline bakıldığında ise 2016-1 ve 2020-3 dönemlerinde tüm bankalar tam etkinken, 2019-1 ve 2019-2 dönemlerinde ise hiçbir bankanın tam etkin olmadığı görülmektedir. Çıktı odaklı VRS döneminde ise her banka en az bir dönem etkin olmuştur. 2020-3 döneminde tüm bankalar tam etkindir. Çıktı odaklı VRS modelinde 2020-3 döneminde tüm bankalar tam etkinken, 2017-2, 2019-1 ve 2019-2 dönemlerinde ise hiçbir bankanın tam etkin olmadığı görülmektedir. Tüm dönemler göz önünde bulundurulduğunda en fazla tam etkinliği yakalayan bankanın Kuveyt Türk olduğu görülmektedir. Sektörde özellikle Kuveyt Türk bankasının önde olmasında şube

sayısı, personel sayısı, topladığı fonlar ve tecrübesinin önemli bir payı bulunmaktadır. Elde edilen bulgular mevcut girdi ve çıktıların artırılması gerektiğini ortaya koymuştur.

Tüm sonuçlar birlikte değerlendirildiğinde; Türkiye'de özel sektördeki katılım bankalarının etkinlik anlamında kamu katılım bankalarının önünde olduğu görülmektedir. Bu durumun en önemli nedenin kamu katılım bankalarının 2015'ten önce faaliyet göstermemeleri kaynaklı olduğu söylenebilir. Ayrıca özel katılım bankalarının gerek sektördeki 30 yılı aşkın varolan tecrübe süreleri gerekse personel ve şube sayılarındaki üstünlükler ve tecrübe geçmişleri de önemli bir diğer neden arasındadır. Fakat kamu bankaları bu sektöre sonradan girmelerine rağmen büyük bir ivme yakalayarak sektördeki paylarını da devletin vermiş olduğu güç ve garanti ile sürekli olarak büyümektedirler.

Son söz olarak Türkiye'de İslami bankacılığın etkinliğinin artırılması için mevzuatta bazı düzenlemelerin de yapılması zaruridir. Ülkemizde özellikle son yıllarda kamu bankalarının da girmesiyle tanınırlığı artan bu bankacılığın daha geniş kesimlere anlatılması gerekmektedir. Daha çok müşteriye ulaşabilmek için yeni şubeler açılmalı ve kullanılan fon çeşitlerinin artırılması zaruridir. Uzman personel yetiştirilmeli ve gerektiğinde katılım bankacılığında daha ileri olan ülkelerden destekler de sağlanmalıdır. Ayrıca reel sektörle ilişkiler geliştirilip onları katılım bankalarına teşvik edecek alternatifler de üretilmelidir.

Kaynakça

- Abdul-Aziz, A. (2018) "Katılım Bankacılık Sektöründe Verim Değerlendirilmesine Yönelik Karşılaştırmalı Bir Yaklaşım, Yayınlanmamış YL Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi.
- Aktas, M. (2013). "Stability of the Participation Banking Sector against the Economic Crisis in Turkey", International Journal of Economics and Financial Issues, 3(1), 180-190.
- Atici, G. (2018). "Islamic (Participation) Banking and Economic Growth: Empirical focus on Turkey", Asian Economic and Financial Review, 8(11), 1354-1364.
- Baklacı, E.C., Aydoğan, H.F. ve Tunç, G.B. (2014), "Performance Comparison of Islamic (Participation) Banks and Commercial Banks in Turkish Banking Sector", EuroMed Journal of Business, 9(2), 114-128.
- Bayındır, S. (2005). "İslam Hukuku Penceresinden Faizsiz Bankacılık", Rağbet Yayıncılık, İstanbul.
- Bektaş, H. (2013). "Türk Bankacılık Sektöründe Etkinlik Analizi", Sosyoekonomi, 19(19).

- Bolat, İ. ve Akardeniz, E. (2020). "Türkiye'deki Katılım Bankalarının Etkinlik Analizi", *Journal of Economics and Research*, 1(2), 42-53.
- Bozkurt, E., Sevinç, H. ve Eroğlu Sevinç, D. (2019). "Katılım Bankacılığının Etkinliği Üzerine Bir Değerlendirme: Türkiye Örneği." *International Congress of Islamic Economy, Finance and Ethics*.
- Çelik, T. ve Kaplan, M. (2010). "Türk Bankacılık Sektöründe Etkinlik Ve Rekabet: 2002-2007", *Sosyoekonomi*, 13(13).
- Dusuki, A.W. ve Abdullah, N.I. (2007). "Why do Malaysian Customers Patronise Islamic Banks?", *International Journal of Bank Marketing*. 25(3), 142-160.
- Esmer, Y. ve Bağcı, H. (2016). "Katılım Bankalarında Finansal Performans Analizi: Türkiye Örneği", *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 17-30.
- Hegazy, I. A. (1995). "An Empirical Comparative Study Between Islamic And Commercial Banks'selection Criteria In Egypt", *International Journal of Commerce and Management*.
- Gait, A. and Worthington, A.C. (2009). "Libyan Business Firm Attitudes towards Islamic Methods of Finance, <https://research-repository.griffith.edu.au/bitstr...thods-in-finance.pdf>.
- Güney, G. (2018). "Türkiye'de Devlet Eliyle Katılım Bankacılığı Dönemi: Bir Etkinlik Analizi", *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22(3): 1539-1546.
- Khan, M.T. (2016). "Efficiency of İslamic Banking in Turkey", *Yayınlanmamış YL Tezi*, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Metawa, S.A. and Almassawi, M. (1998), "Banking Behavior of Islamic Bank Customers: Perspectives and Implications", *International Journal of Bank Marketing*, 16(7), 299-313.
- Özçelebi, O. (2011). "Determinants of Construction Sector Activity in Turkey: A Vector Autoregression Approach", *International Journal of Economics and Finance*, 3(5), 130-139.
- Özkan, M. ve Özcan, A. (2018). "Veri Zarflama Analizi ile Seçilmiş Çevresel Göstergeler Üzerinden Bir Değerlendirme: OECD Performans İncelemesi", *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 16-32.
- Şekeroğlu, S. ve Özer, K. (2017). "Bankacılık Sektöründe Yükselen Değer: Katılım Bankacılığı", *Bankacılık ve Finansal Araştırmalar Dergisi*, 2017, 4.2: 15-25.
- Selmi J. (2018). "Katılım Bankacılığı Sistemi ve Faizin Yeri: Türkiye Örneği", *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış YL Tezi*, Ankara.

- Shahinpour, A., Sevinç, H. ve Eroğlu Sevinç, D. (2019). "İslami Bankacılık Uygulamalarının İş Ortamı Üzerine Etkileri: İran Örneği" İğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 301-325.
- Soud, N.S. (2017). "Perceptions Towards the Introduction of Islamic Banking: Comparison between Muslims in Tanzania", Yayınlanmamış YL Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Takan, M. (2001). "Bankacılık Teori Uygulama ve Yönetim", Nobel Yayınları, İstanbul.
- Ulucan, A. ve Atıcı. K.B. (2010). "Enerji ve Çevre Konularında Parametrik Olmayan Etkinlik Analizi ve Türkiye Elektrik Sanayii Uygulaması", H.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 28(1), 173-203.
- Yayar, R. ve Baykara, H.V. (2012). "TOPSIS Yöntemi ile Katılım Bankalarının Etkinliği ve Verimliliği Üzerine Bir Uygulama", Business and Economics Research Journal, 3(4).
- Yılmaz, H.N. (2010). "Türkiye'de Katılım Bankaları Alanında Yaşanan Gelişmeler ve Katılım Bankasında Müşteri Memnuniyeti: Türkiye Finans Katılım Bankası Örneği", Yayınlanmamış YL Tezi, Kütahya.
- Yılmaz, O.N. (2018). "Katılım Bankacılığı Krizlere Karşı Neden Dayanıklıdır?", Katılım Finans Dergisi, 2018, 2.5: 46-47.
- Yüksel, S. ve Canöz, İ. (2017). "Does Islamic Banking Contribute to Economic Growth and Industrial Development in Turkey. İkonomika, 2(1), 93-102.

Katkı Oranı Beyanı

Makalenin yazarları, makaleye eşit oranda katkı sunmuşlardır.

Çatışma Beyanı

Makalenin yazarları bu çalışma ile ilgili taraf olabilecek herhangi bir kişi ya da finansal ilişkileri bulunmadığını dolayısıyla herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan ederler.

Destek ve teşekkür

Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.